

20.14x25.67	1/2	22	ממוד	החיים הטובים	BigTime60	01/11/2022	83699546-0
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790							

← נשאים בארץ | עולים לירושלים

ארכיון המדינה המגרה של הרצוג

מתחם שנלך השלט בפתח הבניין המרכזי

ארכיון המדינה חדר הנצחת נשאים וראשי ממשלה

האוצר הלאומי לדורות

ארכיון המדינה, הגנזך הלאומי של מדינת ישראל, אוצר בתוכו את כל החומר הממשלתי בעל ערך לשמירה לצמיתות. כיום אפשר גם להינות מחווית תיעוד דיגיטלית מן הבית. סיור בגנזך המדינה | ד"ר אדם אקרמן

לעולמם. מתחת לכל אחד מצילומי 16 הדמויות - נמצאות מגרות עם חפציהם האישיים - ומתחתיהן תיקים עם המסמכים החשובים ביותר עליהם חתמו, מכתביהם האישיים ותאור התחנות הבולטות בחייהם. כך למשל במגירה של גולדה מאיר, מונחים תיק היד האישי שלה, קופסת סיגריות עם מאפרה ותעודת סיום בית הספר בו למדה במילווקי טרם עלייתה ארצה. במגירתו של חיים הרצוג נמצא תקליט עם שיחותיו ערב מלחמת ששת הימים, כפפת איגרוף (בצעירותו היה אלוף מכבי דבלין) וסידור תפילה פתוח, במקום בו מופיעה התפילה לשלום מדינת ישראל - שחיבר אביו אייזיק הרצוג, בהיותו הרב הראשי של המדינה. במגרה של מנחם בגין נמצאים בין השאר: הטרוניסטור אליו היה צמוד תמיד, טיוטת הסכם השלום עם מצרים, תעודת הזהות המזויפת בהיותו במחתרת וכלי שחמט (משחק בו היטיב לשחק). בחדר הקבלה מוצג סרטון עם השחקנית שני כהן, המובילה את הצופה לסיור וירטואלי בין מדפי התיקים והאוצרות השמורים בתוך מרתפים. הסיור מתעכב על מתנות יקרות ערך, שקבלו ראשי המדינה והופקדו בארכיון. ביניהם כתר מזהב משובץ בפנינים, שנסיך תיאלנדי הגיש כשי ואבנים שהביא טייס החלל ניל ארמסטרונג מהירח - שהנשיא ניקסון העניק לנשיא זלמן שזר. מרתק הסרטון המתעד את מבצע אנטבה וההכנות לקראתו. מתוויק גם מכתב התלונה של אידי אמין לראש ממשלת ישראל - שלדבריו לא הוצגה דמותו נכונה בסרט שהופק על המבצע.

בגנזך הלאומי של מדינת ישראל יש בין היתר אוסף מוצגים מקורי ועשיר בנושאי ארץ ישראל - הכולל אלפי סרטים תעודתיים. אוספיו כוללים כארבעים קילומטר של מדפים עמוסים בקופסאות ותיקות, בהם כארבע מאות מיליון דפי תיעוד, יש כחצי מיליון תמונות וכן אלפי הקלטות אודיו ווידאו. כדי לעשות נגיש לציבור והתאמתו לאינטרנט, נעשה מאמץ יום יומי לסריקת החומר העצום. עד עתה נסרקו כ-170 מיליון מסמכים, 38 מיליון מהם הועלו לאתר הארכיון ועומדים לרשות הציבור. לא עוד תיקים ומדפים ולהנות מחווית התיעוד הדיגיטלית מאובקים - אלא ניתן כיום לשבת בבית. מידי שנה נסרקים כ-15 מיליון דפים אך גם מספרם גדל בהתמדה, כך מניחים כי פרויקט הסריקה ימשך לתוך העשור הרביעי של המאה העשרים האחת. בבדיקה נמצא תהליך, שיכול לקצר את משך הנגשת החומר לציבור - זאת במידה והארכיון יצליח ליישם אמצעים של בינה מלאכותית, על מנת לזהות חומר רגיש שאינו לפרסום.

הנצחת אישים

ארכיון המדינה נמצא מאז שנת 2014 בהר חוצבים, (ברחוב הרטום 14), בלב אזור היי טק. זהו אחד מהמקומות המעניינים לביקור בארץ ויש עם מרכז מבקרים חוויתי ומעשיר שהבולט והמרגש בו, הוא חדר הנצחת ראשי ממשלה ונשיאים שהלכו

19.93x23.56	2/2	עמוד 23	BigTime60 - החיים הטובים	01/11/2022	83699547-1
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

ארכיון המדינה המגירה של גולדה

ארכיון המדינה כניסה למרכז המבקרים

ארכיון המדינה הלוגו סמל הארכיון

הנגשה לציבור

הגנזך נוסד ב-1949 ונמצא תחת חסותו של משרד ראש הממשלה. כיום מועסקים בו כ-100 עובדים, העוסקים בזיהוי התעוד שבמוסדות המדינה ובהבאתו לארכיון, סידורו ושימורו ובעשורים האחרונים הנגשתו לציבור הרחב באתר האינטרנט של הארכיון. בגנזך מצוי גם חומר בעל סיווג מדיני ובטחוני, שעדיין סגור לציבור הרחב ובו מידע על פרשיות עלומות, שירות הביון של מדינת ישראל ונושאים נוספים שטרם ניתן לפרסם, מסיבות ביטחון וצנעת הפרט. תקופת החסיון וחומר מסווג נמשכים בין 15 ל-90 שנה. כיום פתוחים לציבור מרבית התיקים של משרד החוץ ומשרד ראש הממשלה, מ-1948 עד 1975 וניתן למצוא בהם חומר רב השופך אור על מדיניות הממשלה בתקופות המשבר של מלחמת ששת הימים ומלחמת יום כיפור. לגופים בטחוניים כמו השב"כ, המוסד, משרד הבטחון והוועדה לאנגריה אטומית, יש ארכיונים משלהם - הנחשבים לשלוחות של ארכיון המדינה. האוספים מייצגים חומרים מקוריים, שכל אורח יכול לעיין בהם, חולקו לפי התקופות ההיסטוריות. בתקופה שבין השנים 1917-1830, ניתן לדוגמה, לראות את התוכניות שיום השלטון התורכי להקמת תחבורה ציבורית ממונעת בירושלים ("רכבת קלה"), התורכים ניסו לעניין את ממשלת צרפת להשקיע כספים בהקמת חשמלית בעיר, כפי שהצליחו ב-1892 לבנות את קו הרכבת בין יפו לירושלים, בהשקעת יזמים פרטיים. בשלהי שלטונם בירושלים, תכננו התורכים לבצע עבודות שיפוץ יסודיות בעיר, בעזרת מהנדסים מצרפת ולהאיר באור חשמל את רחובות העיר העתיקה. בין האוספים מהתקופה הזו, תוכנית ביקורו של הקיסר וילהלם השני בארץ, כולל גם פגישתם בירושלים עם המשלחת הציונית בראשותו של בנימין זאב הרצל.

אוסף צילומים

באוספים מתקופת המנדט הבריטי, ישנן גם רשימות של רכוש שהוחרם על ידי הצבא הבריטי, בעת כניסתו ב-1917 לירושלים.

ישנו מבחר מאוסף התצלומים האישי של אדווין סמואל, בנו של הנציב העליון, המתעד ביקורים של אישים בארץ, ביניהם הלורד רוטשילד וג'ורג' ברנרד שאו. מתועדים אירועים היסטוריים כמו פתיחת האוניברסיטה העברית ותחילת שידורי הרדיו של "קול ירושלים". ישנם גם יומני קולנוע ובהם כתבה על "השבת השחורה" בקיבוץ יגור ב-1946. ניתן לראות את הפתקים ששלח חבר האצ"ל דב גרונר מתא הנדונים למוות, וכתב היד של ספר זיכרונותיו של איתמר בן-אב"י, על אביו אליעזר בן יהודה. מוצג איכותי הוא אלבום "מצפה" שהוענק על אנשי המושבה האמריקאית בירושלים, לנציב העליון הבריטי הרברט סמואל, עם פרישתו ב-1925 - ובו 51 צילומים מרהיבים של ארץ-ישראל שצילמו צלמי המושבה.

סיוטות חשובות

מתקופת הקמת מדינת ישראל, ימצא המבקר עניין בטיטות של מגילת הכרזת העצמאות, הצעות שונות לצורת סמל המדינה והדגל, גיליונות בולים של "דואר יעברי", שטרות כסף ומטבעות ראשונים שהונפקו במדינת ישראל. בגנזך המדינה נמצאת מגילת העצמאות, חוקי יסוד מוחתמים בחותם המדינה והסכמי השלום עם מצרים וירדן. בפרוט רב מתועדים משפטים בעלי חשיבות לאומית: כמו משפטי איכמן, דמיאניוק וקסטנר. ישנם כ-3500 תיקים שנאספו על ידי ועדות חקירה לעניין העלמותם של ילדי טימן ואחרים. תיעוד משפטו של יגאל עמיר כולל עדויות ומוצגים, כמו האקדה שבו נורה יצחק רבין ואפילו הקליעים שהוצאו מגופו. סמל הארכיון (הלוגו), הוא ציור גרפי של דגל ישראל מתנופף, המורכב מפסיפס כחול, ירוק וחום - צבעי נופי ישראל - והקוביות הלבנות הריקות מרמזות, כי מלאכת התעוד המדעי - נמשכת תמיד וכן זרימת מידע לגנזך. מרכז המבקרים בנוי לקליטת חוקרים, תלמידים ומבקרים בכל הגילאים.